

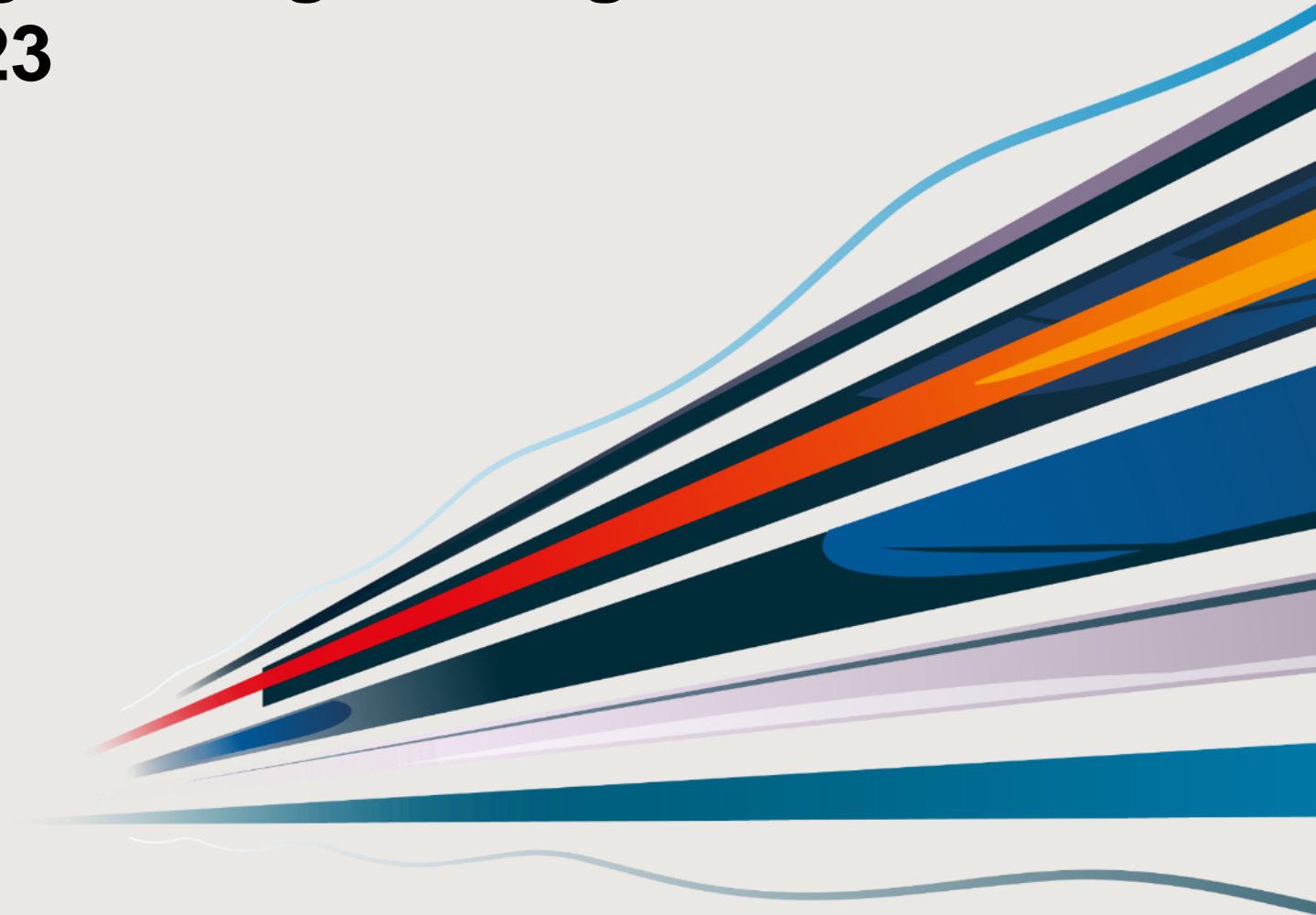

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Utredningsleder Terje Kaldager

Innlandet, 23. oktober 2019

Pågående arbeid i KMD

Veiledere

- Arbeid med veileder om **planlegging av spredt bebyggelse i LNFR-områdene** er i sluttfasen.
- Veileder om **planlegging i sjø** er også i sluttfasen
- Planlegging av **fritidsbebyggelse**. Utkast til veileder er oversendt fra Rambøll til planavdelingen. Skal gjennomgås. Skal dekke fjell, strandsone og innland.
- Veileder **kommuneplanens arealdel**. Arbeidet med oppdatering er satt i gang.
- Veileder om **KU for planer etter plan- og bygningsloven**. Er i sluttfasen. Skal også lage eksempelsamling KU i kommuneplan. Miljødirektoratet jobber med oppdatering av KU-veiledningen på sitt område.
- Veileder om **regionalt planforum**. Vurderer konsulenttilbud. Ressursgruppe opprettes.

SPR

- Vurdering av SPR **for sjø**. Forprosjekt igangsatt. Asplan Viak skal utarbeide underlag for vurdering av behovet for SPR.
- Vurdering av SPR **fjell**. Ikke igangsatt. Prioriterer arbeid med veileder.
- Revisjon av SPR **strandsone**. Kommer på høring i høst. Planlagt iverksettelse våren 2020. Framdrift avhenger av politisk avklaring.

Annet pågående arbeid

- Oppfølging EVAPLAN
- Oppfølging innsigelsespraksis
- Oppfølging regionale planer for villreinfjella

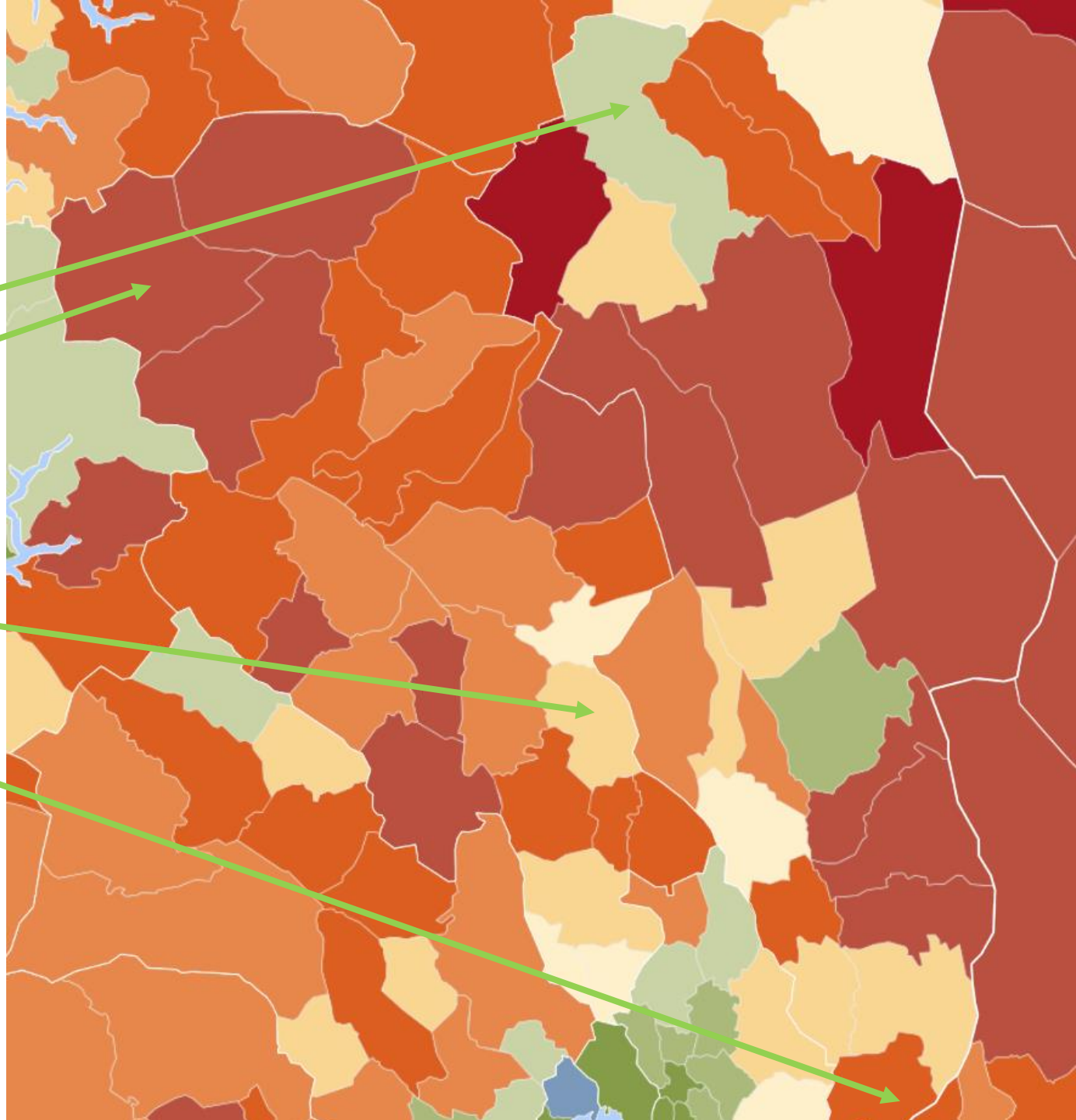
Demografisk sårbarhet Innlandet

Tynset

Sjåk

Gjøvik

Eidskog

Nasjonale forventninger 2019-2023

- Regjeringen skal hvert fjerde år legge fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet.
- De nasjonale forventningene skal følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen.
- Det er tredje gang regjeringen utarbeider Nasjonale forventninger.

Sammenheng mellom plannivåene

Nivå	Retningslinjer - programmer	Midlertidig båndlegging	Bindende arealplaner
Nasjonalt	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonale forventninger • Statlige planretningslinjer	<ul style="list-style-type: none"> • Statlige planbestemmelse	<ul style="list-style-type: none"> • Statlig arealplan
Regionalt	<ul style="list-style-type: none"> • Regional planstrategi • Regional planer	<ul style="list-style-type: none"> • Regional planbestemmelse	
Lokalt	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunal planstrategi • Kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplan	(inngår i bindende planer)	<ul style="list-style-type: none"> • Kommuneplanens arealdel • Reguleringsplan

Grunnlag for Nasjonale forventninger 2019-2023

- Nasjonale forventninger 2014-2018,
- Meld. St 18 (2016-2017) Berekraftige byar og sterke distrikt
- Granavolden-plattformen
- Innspill fra departementene
- Innspill fra eksterne.

Sentrale begreper

	NF 2011	NF 2015	NF 2019
Bærekraft	19	8	40
Klimagass	22	8	11
Transport	64	45	36
Næring	45	61	38
Innovasjon	2	7	4
Medvirkning	2	3	3
Sosial	8	5	14
Verdiskaping	19	8	11
Forenkling	0	7	2
Effektiv	10	21	29
Samlet forekomst av begrepene	191	173	188

Forekomst av visse begreper i Nasjonale forventninger

Fire store utfordringer

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Innhold

- Planlegging som verktøy for helhetlig bærekraftig utvikling
- Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet
- Bærekraftig areal- og transportutvikling
- Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve

Planlegging som verktøy for helhetlig bærekraftig utvikling

- FNs bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging
- Tydelig retning for samfunnsutviklingen
- Effektive og kunnskapsbaserte planprosesser
- God gjennomføring av arealplaner
- Økt bruk av digitale verktøy i planleggingen

FNs bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging

- Fylkeskommunene og kommunene legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen.

FNs bærekraftsmål

Kilde: Norsk versjon av originalgrafikk på engelsk laget av Azote AB/Stockholm Resilience Centre

Tydelig retning for samfunnsutviklingen

- Regionale planer og kommuneplanens samfunnsdel brukes for å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen og for å gjøre planleggingen mer forutsigbar. Planene følges opp i økonomiplanleggingen.
- Fylkeskommunene og kommunene vektlegger kostnadseffektivitet for private og offentlige aktører på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå i planleggingen.
- Fylkeskommunene vurderer bruk av gjensidig forpliktende avtaler for å styrke oppfølgingen av de regionale planene.

Tydelig retning for samfunnsutviklingen II

- Kommunene utarbeider arealstrategier som del av kommuneplanens samfunnsdel, og legger disse til grunn ved revisjon av kommuneplanens arealdel.

Tydelig retning for samfunnsutviklingen III

- Kommunene prioriterer arbeidet med planstrategi for å sikre at planene er oppdaterte og møter framtidens behov, også i forbindelse med kommunesammenslåinger.
- Fylkeskommunene og kommunene bruker planleggingen til å se oppgaver som de får tilført gjennom kommune- og regionreformen i sammenheng med andre samfunnsoppgaver.
- Kommuner som ikke har slått seg sammen, bruker planleggingen til å diskutere om de har forutsetninger for å møte framtidens utfordringer alene, eller om de bør slå seg sammen med nabokommuner.

Tydelig retning for samfunnsutviklingen IV

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for å styrke samiske språk, kultur og næringsgrunnlag i planleggingen, når det er relevant.

Effektive og kunnskapsbaserte planprosesser

- Kommunene benytter de virkemidler som plan- og bygningsloven har for å effektivisere og forenkle planleggingen. Kommunene tilpasser detaljeringsgraden i planer og utredninger til behovet.
- Kommunene bidrar til å sikre effektiv og rask behandling av private reguleringsplanforslag, og til god plankvalitet ved å gi tidlige, tydelige og relevante krav til utredninger og dokumentasjon.

Effektive og kunnskapsbaserte planprosesser II

- Innsigelse skal bare fremmes når det er nødvendig for å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser, der tidlig dialog og interesseavveining ikke har ført fram.
- Fylkeskommunene og kommunene baserer samfunns- og arealplanleggingen på et oppdatert kunnskapsgrunnlag og har tilgang til nødvendig plankompetanse.
- Fylkeskommunene styrker regionalt planforum som samordningsarena. Kommunene, fylkesmannen, andre statlige myndigheter og Sametinget bruker forumet aktivt til å gi tydelige signaler tidlig om hva som er nasjonale eller regionalt viktige hensyn i den enkelte sak.

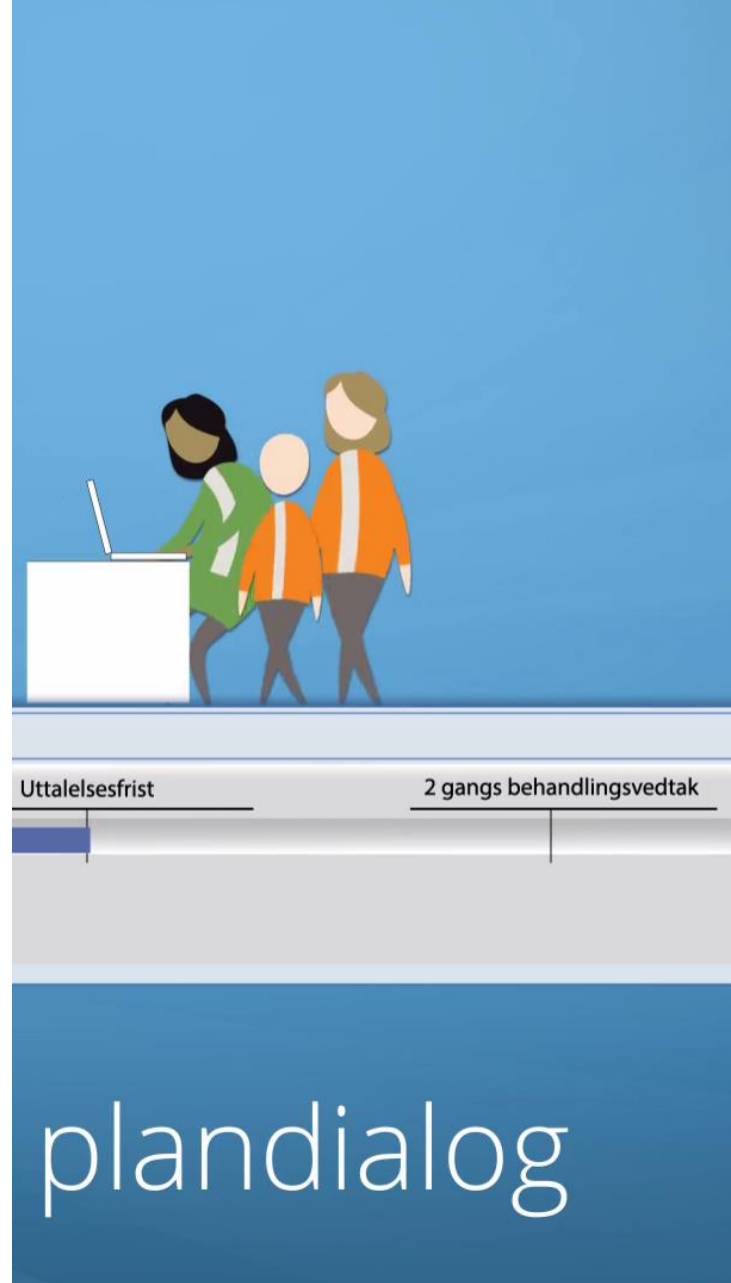
God gjennomføring av arealplaner

- Kommunene vektlegger den private eiendomsretten i planleggingen.
- Fylkeskommunene formulerer klare behov og prioriteringer som innspill til konseptvalgutredning for store statlige samferdselstiltak. Fylkeskommuner og kommuner legger vedtatte statlige planer til grunn for egen planlegging.

Økt bruk av digitale verktøy i planleggingen

- Fylkeskommunene og kommunene tar i bruk digitale dialogløsninger og legger til rette for enkel tilgang til plandata i digitalt planregister, og til temadata i det offentlige kartgrunnlaget.
- Kommunene tar i bruk digitale verktøy basert på eByggesak-standarden, for å sikre en mer effektiv og fulldigital saksbehandling av byggesøknader.

Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet

- Næringsutvikling gir grunnlag for velferd
- Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringene
- Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier
- Ressursbasert næringsutvikling

Næringsutvikling gir grunnlag for velferd

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for verdiskaping og næringsutvikling i alle deler av landet og mobiliserer og utvikler bedrifter og næringsmiljøer til å hevde seg nasjonalt og internasjonalt.
- Fylkeskommunene og kommunene stimulerer til grønn omstilling, innovasjon, vekst i nye arbeidsplasser og et inkluderende arbeidsliv og setter av tilstrekkelige arealer som ivaretar samfunnets behov.

Næringsutvikling gir grunnlag for velferd II

- Fylkeskommunene tar ansvar for den regionale kompetansepolitikken og legger til rette for god tilgang på kompetent og relevant arbeidskraft, blant annet gjennom oppdaterte regionale planer.
- Fylkeskommunene ivaretar flyktningers og innvandreres behov for opplæring som møter regionalt behov for arbeidskraft.

Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringene

- Fylkeskommunene og kommunene vektlegger arbeidet med å redusere utslipp av klimagasser, inkludert utslipp fra arealbruksendringer, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Oppdatert kunnskap om forventede klimaendringer og konsekvenser brukes i planleggingen.

Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringene II

- Fylkeskommunene og kommunene legger vekt på klimatilpasning og samfunnssikkerhet i sin planlegging, og legger de høye alternativene fra nasjonale klimaframskrivninger til grunn for arbeidet. Risiko- og sårbarhetsanalyser legges til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen.

Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier

- Fylkeskommunene og kommunene identifiserer og tar hensyn til viktig naturmangfold, friluftslivsområder, overordnet grønnstruktur, kulturhistoriske verdier, kulturmiljø og landskap i planleggingen. Samlede virkninger tas hensyn til.
- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for gode leveområder for ville, pollinerende insekter gjennom planleggingen og drift av arealer.

Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier

II

- Fylkeskommunene og kommunene vurderer arealbruken i strandsonen langs sjøen og i og langs vassdrag i et helhetlig og langsiktig perspektiv, og tar særlige hensyn til naturmangfold, kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser.
- Fylkeskommunene og kommunene utvikler de norske verdensarvområdene som fyrtårn for den beste praksisen innenfor natur- og kulturminneforvaltningen gjennom arealplanleggingen.
- Fylkeskommunene og kommunene tar hensyn til og beskytter drikkevannskilder i sin planlegging, slik at behovet for rensing ved produksjon av drikkevann reduseres.

Ressursbasert næringsutvikling - Fiskeri og havbruk

- Fylkeskommunene og kommunene avsetter tilstrekkelig areal til ønsket vekst i oppdretts- og havbruksnæringen gjennom oppdaterte planer, som også ivaretar miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Strategier for utvikling av havbruk utenfor kysten inngår i planene.

Ressursbasert næringsutvikling - Landbruk

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for økt verdiskaping og nye grønne næringer innenfor jord- og skogbruk.
- Fylkeskommunene og kommunene sikrer viktige jordbruksområder og kulturlandskap i landbruket gjennom langsiktige utbyggingsgrenser. Utbyggingsløsninger som kan redusere nedbygging av dyrka mark vurderes i samsvar med det nasjonale jordvernmålet.

Ressursbasert næringsutvikling - Reindrift

- Fylkeskommunene og kommunene legger vekt på å bevare naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutvikling. Planleggingen sikrer reindriften arealer samtidig som hensynet til reindriften veies opp mot andre samfunnsinteresser.

Ressursbasert næringsutvikling - Reiseliv og fritidsbebyggelse

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for en bærekraftig utvikling i fjell og utmark og har særlig oppmerksomhet rettet mot områder med stort utbyggingspress. Dette skjer blant annet ved å fastsette langsiktige utbyggingsgrenser.

Ressursbasert næringsutvikling - Mineralressurser

- Fylkeskommunene og kommunene sikrer viktige mineralforekomster i sine planer og avveier utvinning mot miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Tilgangen til, og lagring av, byggeråstoffer ses i et regionalt perspektiv.

Bærekraftig areal- og transportutvikling

- Styrket knutepunktutvikling
- Mer vekt på regionale løsninger

Styrket knutepunktutvikling

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for vekst og utvikling i kompakte og klart avgrensede byområder gjennom regionale bolig-, areal- og transportplaner. Planene fastsetter regionalt utbyggingsmønster, senterstruktur og hovedtrekk i transportsystemet.
- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for høy arealutnyttelse i byområder gjennom fortetting og transformasjon med kvalitet i omgivelsene, med vekt på arkitektur, byrom, kulturmiljøer, grønnstruktur og andre miljøverdier. Lokalisering av boliger, service, handel og andre arbeidsplass- og besøksintensive virksomheter vurderes i sammenheng med eksisterende eller framtidige kollektivknutepunkt.
- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for sykling og gange i byer og tettsteder, blant annet gjennom trygge skoleveier, ved å planlegge for gange og sykling fra kollektivknutepunkt og ut til friluftslivsområder, og for transportløsninger for grupper som er mindre mobile.

Mer vekt på regionale løsninger

- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for å sikre Forsvarets arealbehov når dette er nødvendig for å ivareta landets forsvarsevne og i henhold til nasjonale forsvarsplaner.
- By- og omlandskommuner, sammen med fylkeskommunene, videreutvikler samarbeidet om transport på tvers av administrative grenser der dette bidrar til effektiv ressursbruk, næringsutvikling, bosetting og sosial bærekraft i ulike deler av fylket.
- Fylkeskommunene og kommunene legger til rette for kostnadseffektiv framføring av mobil- og bredbåndsnett gjennom bruk av eksisterende føringsveier.

Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve

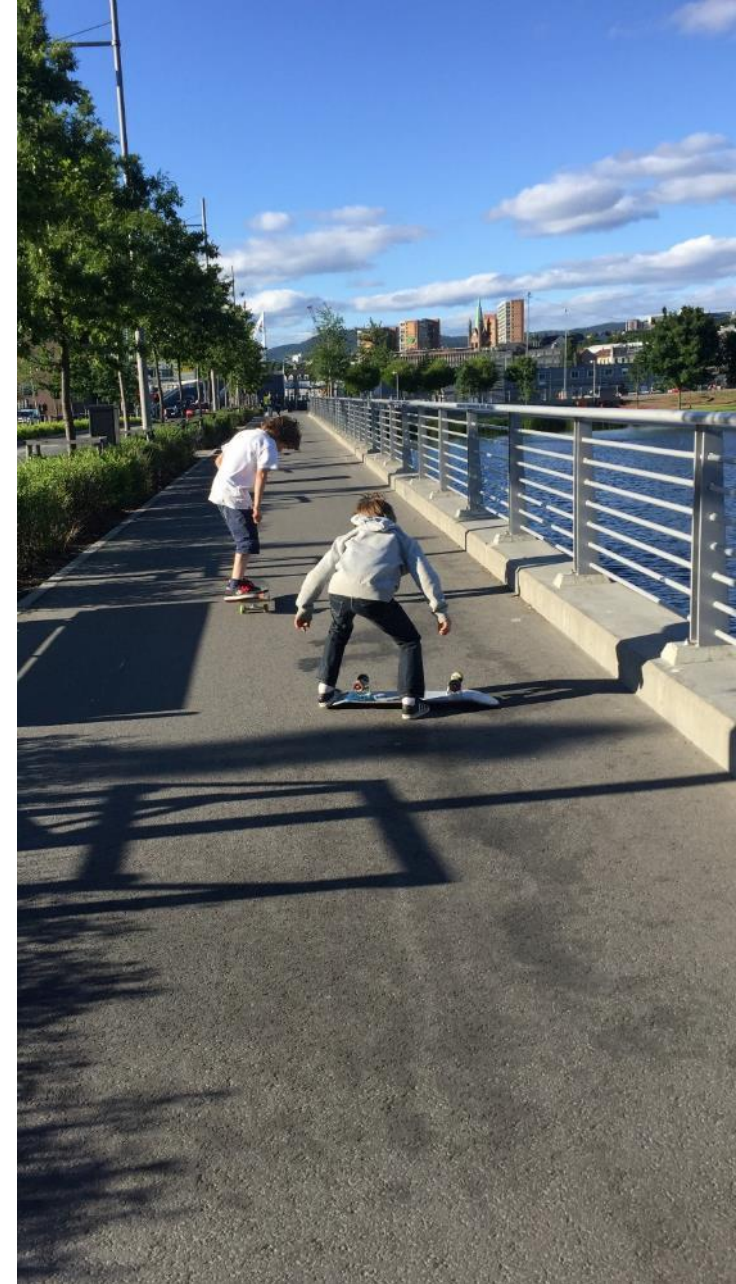
- Åpne og inkluderende
- Trygge og helsefremmende
- Kvalitet i våre fysiske omgivelser
- Levende sentrumsområder

Åpne og inkluderende

- Kommunene planlegger aktivt for å motvirke og forebygge levekårsutfordringer og bidrar til utjevning av sosiale forskjeller. Kommunene legger universell utforming til grunn i planlegging av omgivelser og bebyggelse og ivaretar folkehelsehensyn i planleggingen.
- Fylkeskommunene og kommunene ivaretar kunst og kultur som del av kommunal og regional planlegging, og legger til rette for et fritt og uavhengig kulturliv.
- Kommuner og fylkeskommuner har en aktiv og helhetlig tilnærming til utvikling av aldersvennlige kommuner og fylker.

Trygge og helsefremmende

- Kommunenes boligpolitikk og boligplanlegging er en integrert del av kommunenes strategi for samfunns- og arealutvikling. Den legger til rette for en variert befolkningsstruktur gjennom god tilgang på boligtomter som grunnlag for tilstrekkelig, variert og sosial boligbygging.
- Kommunene tar boligsosiale hensyn i areal- og samfunnsplanleggingen gjennom krav til boligstørrelse og nærområder, og ved å regulere nok boligtomter.
- Kommunene legger til rett for leie-til-eie løsninger for vanskeligstilte i boligmarkedet.
- Kommunene planlegger for et tilbud av tilrettelagte boliger for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne.

Trygge og helsefremmende II

- Kommunene legger vekt på å ivareta byrom og blågrønn infrastruktur med stier og turveger som sikrer naturverdiene, hensyn til overvann og legger til rette for fysisk aktivitet og naturopplevelser for alle.
- Fylkeskommunene og kommunene ivaretar vassdragenes bruks- og verneverdier i sin planlegging. Vassdragenes potensial for trygg avledning av overvann og naturbasert demping av flom utnyttes.
- Kommunene ivaretar aktivt gode vilkår for god psykisk og fysisk helse i planleggingen.
- Kommunene ivaretar barn og unges interesser gjennom en samfunns- og arealplanlegging som skaper trygge, attraktive og aktivitetsfremmende by- og bomiljø.
- Kommunene sikrer trygge og helsefremmende bo- og oppvekstmiljøer, frie for skadelig støy og luftforurensning

Kvalitet i våre fysiske omgivelser

- Kommunene vektlegger arkitektur og kvalitet i de bygde omgivelsene, og planlegger med utgangspunkt i stedenes særpreg, kulturhistoriske elementer og viktige landskapstrekk. Eldre bebyggelse og bystrukturer vurderes som ressurser i en sirkulær økonomi.

Levende sentrumsområder

- Kommunene har en aktiv og helhetlig areal- og sentrumspolitik med vekt på styrking av sentrumsområdene. Boliger, næringsvirksomhet, arbeidsplasser og tjenestetilbud lokaliseres i eller tett på sentrum, med god tilrettelegging for kollektiv, sykkel og gange.
- Kommunene har en ledende rolle i utviklingen av sentrum og legger vekt på et langsiktig og forpliktende samarbeid med private aktører og innbyggere.

STATLIGE PLANRETNINGSLINJER OG STATLIGE PLANBESTEMMELSER

Navn	Gyldig fra	Endringer i perioden
<u>Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag</u>	1994	Oppdateres i forhold til gjeldende lover. Det gjøres ikke innholdsmessige endringer
<u>Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging</u>	1995	Oppdateres i forhold til gjeldende lover. Det gjøres ikke innholdsmessige endringer.
<u>Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning</u>	2018	Opprettholdes uforandret. Veileder vil bli utarbeidet
<u>Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen</u>	2011	Evaluering er gjennomført. Nye retningslinjer skal være utarbeidet innen 01.01.2020
<u>Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging</u>	2014	Opprettholdes uforandret

Nye statlige planretningslinjer

<p>Statlige planretningslinjer for fjellområdene</p>	<p>Parallelt med arbeidet med en ny veileder om fritidsbebyggelse vil regjeringen avklare behovet for statlige planretningslinjer for fjellområder. Hovedformålet med eventuelle statlige planretningslinjer vil være å klargjøre nasjonal politikk for bærekraftig utvikling i fjellområdene der næringsutvikling, friluftsliv, landskap, naturmangfold, kulturminner, landbruk, energiproduksjon mm er viktige temaer.</p>
<p>Statlige planretningslinjer for planlegging i sjøområder</p>	<p>Departementet skal avklare behovet for statlige planretningslinjer for kystnære sjøområder. Statlige planretningslinjer vil kunne gi signaler om samordning og avveining mellom ulike interesser i kystsonen gjennom regional, interkommunal og kommunal planlegging. Retningslinjene vil blant annet bli sett i lys av arbeidet med rundskriv og veileder for planlegging i sjøområder.</p>

Takk for oppmerksomheten

Bildene:

Bybanen i Bergen (Jan Hausken)

Reinsdyr i innhegning (Aina Bye)

Klatrepark i skog (CH/Visit Norway)

Øysamfunnet Røvær i Rogaland (Jan Hausken)

Pilestredet park i Oslo (Jan Hausken)

Skjermdump fra filmen om digital plandialog på regjeringen.no

Tønsberg torg (Terje Kaldager)

Flommen i Flåm i 2014 (NVE/Svein Arne Vågane)

Flatdal i Telemark (Jan Hausken)

Musdalsæter i Øyer kommune (Bjørn Casper Horgen)

Byferga i Fredriksstad (Jan Hausken)

Fjellsiden i Bergen (Jan Hausken)

Torggata i Hamar (Guro Voss Gabrielsen)

Skating i Bjørvika i Oslo (Guro Voss Gabrielsen)

Gjenbruksbutikk i Arendal (Jan Hausken)

Bading på Sørenga i Oslo (Guro Voss Gabrielsen)

